

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

мовлення. Поряд із цим у дітей розвивається асоціативне мислення, зорова і слухова пам'ять, увага, уява.

Отже, використання мнемотехнічних прийомів позитивно впливають на якість та ефективність корекційної роботи логопеда дошкільного навчального закладу. Застосування запропонованих прийомів дозволяє по-новому розв'язувати проблеми навчання дітей із загальним недорозвиненням мовлення завдяки формуванню відповідних навичок, творчому підходу до організації корекційної логопедичної роботи, створення ситуації успіху, що є найдоцільнішою мотивацією процесу ефективного навчання.

Література:

1. Брушневська І. М. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення засобами ейдетики: навч. – метод. Посіб. / І. М. Брушневська; Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. – 104 с.
2. Копилова О. П. Використання символів у роботі з дошкільниками. Старша група. / О. П. Копилова, В. М. Ткаченко. – Х. : Вид-во «Ранок», 2010. – 128 с.
3. Чепурний Г. А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навчально-методичний посібник / Г. А. Чепурний. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 152 с.

Кунекбаєва С. П.*

ПІДГОТОВКА ДИТИНИ ДО ШКОЛИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті описано психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх учнів до школи. Визначено сутність основних понять, окреслено структуру готовності дитини до школи та особливості формування готовності майбутнього першокласника до навчання у шкільному колективі.

У контексті сучасного процесу гуманізації та реформування системи освіти важливого значення набуває проблема підготовки дітей до навчання у школі.

Сучасні перетворення у системі національної освіти вимагають відповідних управлінських, науково-методичних й організаційних рішень її модернізації на засадах неперервності. За даними психолого-педагогічної науки, успішне навчання в школі можливе лише за умови, що дитина набула відповідного особистісного інтелектуального та фізичного розвитку [2].

---

* © Кунекбаєва С. П.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Проблема підготовки дітей до школи розглядалася багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Вони приділяли пильну увагу формуванню й розвитку знань, умінь і навичок, необхідних для навчання в школі та передбачених програмою навчання початкової школи. Серед них А. Богуш, Н. Бібік, М. Вашуленка, Н. Гавриш, О. Кононко, С. Лавренєва, Л. Пироженко, З. Плохій, К. Прищепа, Г. Суворова, А. Середницька та ін. Проте, не зважаючи на достатньо широку розробленість проблеми готовності дитини до школи, вона не втрачає своєї актуальності.

У зв'язку з цим метою нашої статті є аналіз проблеми готовності дитини до школи в контексті педагогічної теорії та психології.

Вступ дитини до школи завжди є переломним моментом у її житті, незалежно від того, у якому віці вона приходить у перший клас: у шість чи в сім років. Результатом процесу підготовки дитини до школи є готовність [8].

Останнім часом проблема визначення готовності дітей до шкільного навчання займає одне з важливих місць у розвитку психологічної й педагогічної науки. Успішне вирішення завдань розвитку особистостей дітей, підвищення ефективності їхнього навчання та сприятливе професійне становлення багато в чому визначаються тим, наскільки правильно враховується рівень підготовленості дітей до шкільного навчання [4].

Проблема готовності дитини до школи була визначена кілька десятиліть тому у зв'язку зі зміною термінів початку систематичного навчання. Вона виникла не тільки в нашій країні, а й практично у всіх країнах Європи. Тоді й почалися суперечки щодо віку, із якого слід починати навчання дитини у школі [1].

Сучасна педагогічна та психологічна науки не дають чітких визначень понять «підготовка до школи», «готовність до школи», «шкільна зрілість», «психологічна готовність до школи».

Аналіз теоретичних джерел та узагальнення практики роботи дошкільних навчальних закладів надав можливість Н. Черепані визначити поняття «готовність до шкільного навчання» як багаторівневе утворення, що характеризується необхідним рівнем особистісної, мовленнєвої, інтелектуальної й морфологічної підготовки дитини для успішного навчання в школі [8].

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Готовність до навчання у школі є інтегративною характеристикою психічного розвитку дитини, яка охоплює компоненти, що забезпечують її успішну адаптацію до умов та вимог школи. Цей феномен постає як загальна (психологічна) і спеціальна готовність до навчання у школі, у якій розкриваються рівні розвитку тих психологічних якостей, що найбільше сприяють нормальному входженню у шкільне життя, формуванню навчальної діяльності [7].

І. Любарська вважає, що готовність до навчання – це важливий підсумок виховання та навчання дошкільників у дошкільному навчальному закладі й сім'ї. Вона визначається системою вимог, які висуває школа до дитини. Характер цих вимог обумовлено особливостями нової соціально-психологічної позиції дитини-школяра з її новими обов'язками, до виконання яких вона повинна бути готовою [5].

Під процесом підготовки дитини до школи Б. Андрієвський розуміє систему педагогічних заходів, спрямованих на загальний розвиток дитини, створення умов для формування основ загальних умінь та навичок, що забезпечили б їй успішну навчальну діяльність у майбутньому [1].

Дуже важливо, щоб малюк на початок навчання в школі був готовим учитися, що характеризується таким поняттям, як «шкільна готовність». Воно означає, що готовність до школи – це не тільки вміння читати, писати та додавати цифри. Під ним розуміють рівень загального психологічного розвитку дитини, який найчастіше складають такі показники: а) кількість постійних зубів, зріст, вага; б) розумова зрілість (диференційоване сприймання, довільна увага, аналітичне мислення); в) емоційна зрілість і соціальна зрілість [2].

Під психологічною готовністю до шкільного навчання розуміється необхідний і достатній рівень психічного розвитку дитини для освоєння шкільної навчальної програми в умовах навчання в колективі однолітків (Л. Венгер, Я. Коломінський, О. Панько та ін.). Психологічна готовність дитини до шкільного навчання – це один із найважливіших підсумків психічного розвитку в період дошкільного дитинства.

Підготовка до школи передбачає загальну й спеціальну підготовку. Перша – це фізична, інтелектуальна, особистісно-вольова готовність, а друга –

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

готовність включатися у засвоєння предметних знань, умінь і навичок. На думку О. Савченко, готовність дитини до навчання в школі є інтегративним результатом цих напрямів діяльності, що складається в неї на завершення дошкільного дитинства [6].

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти визначено наступні показники готовності до школи дітей шести років [4].

1. Фізична готовність:

– розвиненість рухової активності дитини, уміння оцінити свою вправність, фізичну вмілість, здатність відчувати насолоду від здорового тіла, його спортивність, легкість, рухливість;

– повноцінний зір та слух, вміння координувати рухи та зір;

– добре розвинені м'язи спини, відсутність патології розвитку хребта;

– урівноваженість сили нервових процесів збудження та гальмування, уміння застосовувати вольові зусилля в різноманітних ситуаціях;

– розвинена дрібна моторика пальців рук та долонь;

– уміння орієнтуватися в показниках свого здоров'я, володіння навичками адекватної поведінки, знання засобів самозбереження та самодопомоги.

2.Інтелектуальна готовність:

– володіння системою уяви про живу та неживу природу та соціальні явища згідно вимог програми;

– розвиток діалогічної та монологічної мови, наявність словникового запасу відповідно даного віку, добре розвинена звукова культура мови;

– наявність наочно-образного та логічного мислення (у початковій стадії розвитку);

– наявність творчої уяви як новоутворення дошкільного дитинства, прояв допитливості та пізнавальної активності (уміння та бажання ставити запитання та одержувати відповіді);

– уміння розуміти навчальну задачу та виконувати її відповідно до вимог дорослих;

– наявність довільної уваги та добре розвинених психічних процесів (пам'ять, увага, уява, сприймання), необхідних для успішного навчання в школі.

3.Емоційно-вольова готовність:

– наявність позитивних емоцій;

– адекватне бажання відвідувати школу;

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

– адекватність самооцінки та вміння об'єктивно оцінювати вчинки оточуючих;

– володіння нормами поведінки;

– глибина та стійкість у прояві почуттів;

– довільність в управлінні емоціями та почуттями.

4. Соціальна готовність:

– сприймання себе в контексті відносин із іншими, відчуття своєї належності до певної соціальної групи;

– відсутність шкільної фобії (страху, нерішучості);

– розуміння ролі вчителя, що відрізняється від ролі вихователя та матері;

– розуміння своєї соціальної ролі майбутнього учня, для якого ведучою діяльністю є не гра, а навчання;

– уміння брати думку іншого до уваги, рахуватися з ним, доброзичливо взаємодіяти, налагоджувати спільну діяльність.

5. Рівень розвитку спілкування:

– уміння гармонійно поєднувати виразні, зображувальні та словесні засоби спілкування;

– довільність у спілкуванні з дорослими (уміння прийняти навчальне завдання та вказівку дорослого);

– відсутність безпосередності та імпульсивності в спілкуванні;

– уміння будувати стосунки з однолітками, займаючи позицію в процесі спільної діяльності;

– взаємодія на партнерських засадах, уміння справедливо розподіляти функції, домовлятися, обґрунтовувати свою думку, поступатися, запобігати конфліктам і справедливо їх розв'язувати.

Виховання й навчання на першому ступені школи є тісно взаємопов'язаними та зорієнтованими на те, щоб формувати в учня бажання і вміння вчитися, задовольняти безпосередні інтереси пізнання навколишнього світу та самого себе, разом із сім'єю навчати гуманно й етично поводитися з людьми. Однак навчання дітей починається ще до школи – у сім'ї, дитячому садочку. Тому, організовуючи навчально-виховний процес у школі, слід ураховувати, наскільки дитина підготовлена до навчання [6].

Готовність до школи значною мірою залежить від бажання дитини вчитися. Розвиток пізнавальних інтересів дошкільнят, формування позитивного ставлення дітей до навчання вдається лише шляхом оптимального поєднання зусиль дошкільного навчального закладу, сім'ї

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

та школи. Це вимагає, зокрема, створення умов, наближених до шкільних: атмосфера доброзичливості, турботи, толерантності, підтримки.

Залучення батьків до навчально-виховного процесу, ознайомлення з вимогами школи (семінари, збори, консультації, «Дні відкритих дверей», конференції, тематичні виставки, як у дошкільному закладі, так і в школі, тощо) сприяє уникненню різкої зміни вимог до дитини, поступовому її входженню в нове середовище. При цьому варто максимально використовувати предметно-ігрове середовище, дидактичне, методичне забезпечення, яке є сьогодні в дошкільних установах [5].

Не кожна дитина може успішно навчатися в школі. Шлях розвитку кожної дитини індивідуальний. І багато в чому, як стверджують науковці, цей шлях залежить від батьків. Насамперед, батькам важливо усвідомити, що не потрібно заздалегідь виконувати програму першого класу. Під час підготовки дитини до школи бажано забезпечити умови для її загального розвитку, зокрема: дбати про фізичне здоров'я, збагачувати життєвий досвід дитини, закріплювати побутові навички та розширювати межі самообслуговування й самостійності, розвивати мовлення, навчати спостерігати, думати, осмислювати побачене та почуте, учити висловлювати свою думку та поважати думку інших, поступово формувати зацікавленість до навчання й позитивне ставлення до школи. Варто пам'ятати, що дитина не народжується школярем, готовність до школи – це комплекс здібностей, які піддаються корекції. Процес формування цих здібностей потребує дбайливого ставлення дорослих до дитини і батьків. А виховувати дитину – мистецтво, адже процес виховання – це безперервна робота серця, розуму та волі батьків [3].

Отже, все вищезрозглянуте дозволяє зробити висновок, що готовність до школи в сучасних умовах розглядається, насамперед, як готовність до шкільного навчання чи навчальної діяльності. Цей підхід обґрунтований поглядом на проблему з боку періодизації сіхичного розвитку дитини і зміни провідних видів діяльності. Проблема психологічної готовності до шкільного навчання одержує свою конкретизацію як проблема зміни провідних видів діяльності, тобто це перехід від сюжетно-рольових ігор до навчальної діяльності. Такий підхід є актуальним і значимим, однак

готовності до навчальної діяльності не охоплює цілком феномена готовності до школи. Підготовка дитини до школи має відбуватися на основі принципу наступності між дошкільним навчальним закладом та початковою школою і з обов'язковою підтримкою батьків. Лише за умов співпраці та співрозуміння можна забезпечити всебічний розвиток кожної особистості дитини.

Література:

1. Андрієвський Б. М. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі / Б. М. Андрієвський // Педагогічний альманах: [збірник наукових праць]; редкол. В. В. Кузьменко (голова та ін.). – Херсон : РІПО, 2010. – Випуск 5. – С. 6-9.
2. Голінська Т. М. Теоретичні засади підготовки дитини до школи / Т. М. Голінська // Педагогічні науки: [зб. наук. праць / ред. Є. С. Барбіна]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2014. – Вип. 65. – С. 90-95.
3. Готовність дитини до навчання в школі як психолого-педагогічна проблема [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipedahohika.com/lirefs-289-1.html>. – Загол. з екрану.
4. Коментар до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні : наук. метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко. – К. : Ред. журналу «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
5. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи / І. Любарська // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія : збірник наукових праць / редкол. В. П. Андрущенко [та ін.]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 17. – С. 68-72.
6. Новак О. М. Готовність дитини до навчання у школі як основа забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та початковій школі [Електронний ресурс] / О. М. Новак. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/-cqiirbis64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Imagefile_name=PDF/Vnadps201319.pdf.
7. Про організацію роботи в дошкільних навчальних закладах у 2012/2013 навчальному році: інструктивно-методичні рекомендації: лист МОНмолодьспорту України від 21.05.20 2 р. № 604 // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – 2012. – 16 червня. – С. 11-18.
8. Черепаня Н. І. Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової освіти / Н. І. Черепаня // Педагогічний альманах: [збірник наукових праць] ; редкол. В. В. Кузьменко (голова та ін.). – Херсон : РІПО, 2011. – Випуск 9. – С. 68-74.